

*Береснева Н.В., методистка з англійської мови
НМЛ мовно-літературної освіти,
Русінова Л.Я., методистка з англійської мови
НМЛ мовно-літературної освіти,
Юрченко Т.В., методистка з французької мови
НМЛ мовно-літературної освіти,
Сенчина Н.Г., методистка з німецької мови,
канд.пед.наук, старша викладачка
кафедри методики викладання і змісту освіти*

Реалізація ціннісного компоненту Державного стандарту при вивченні іноземної мови: учіння, навчання, оцінювання

Новий Державний стандарт базової середньої освіти затверджений 30 вересня 2020 року є продовженням реформи початкової освіти НУШ 2018 року.

Базова освіта передбачає 2 цикли: адаптаційний 5-6 класи, базове предметне навчання 7-9 класи.

В Державному стандарті визначено компетентності, які затверджені в законі “Про освіту” і які узгоджуються зі стандартом початкової освіти та Європейськими рекомендаціями щодо мовної освіти (а саме європейською рамкою щодо ключових компетентностей). Звертаємо увагу, що замість читання, говоріння, аудіювання та письма перевага віддається новим компетенціям: сприйняття, відтворення, спілкування та мовне посередництво. Спілкування онлайн можна розглядати як окрему компетенцію. Підручники англійської мови нового покоління будуть навчати учнів переписуватися в месенджері, писати коментарі в інстаграм, приймати участь у дискусіях онлайн та записувати аудіо повідомлення. Стало очевидним, що іноземна мова живе в онлайні по своїм правилам.

При сприйманні інформації більш уваги приділяється контексту. Вміння аргументувати свою точку зору починають оцінювати з рівня А2 (раніше з рівня В2). Згідно із європейською практикою, на якій базуються більших автентичних підручників, спостерігається тенденція на створення інтегрованих завдань – наприклад, написати есе на основі фрагменту аудіозапису. Це оцінка нової навички мовного посередництва.

Метою базової середньої освіти є розвиток природних здібностей, інтересів, обдарувань учнів, формування компетентностей, необхідних для їх соціалізації та громадянської активності, свідомого вибору подальшого життєвого шляху та самореалізації, продовження навчання на рівні профільної освіти або здобуття професії, виховання відповідального, шанобливого ставлення до родини, суспільства, навколишнього природного середовища, національних та культурних цінностей українського народу.

Нові освітні стандарти для середньої школи висвітлюють компетентнісний підхід. На практиці це означає, що вчитель акцентує увагу не лише на поглибленні знань учнів, а більш всього на розвитку їх вмінь та ставлень. Такий підхід відкриває вчителю нові педагогічні можливості. Сучасна школа має підготувати випускника, який зможе приймати рішення, відстоювати свої права або захищати права інших, приймати активну участь у житті місцевого самоврядування та держави, а не тільки оперувати теоретичними знаннями.

Наскрізні вміння формуються на всіх інтегрованих курсах або предметах і відносяться для всіх компетентностей:

- читати з розумінням;
- висловлювати власну думку усно і письмово;
- критично та системно мислити;
- діяти творчо;
- виявляти ініціативність;
- здатність логічно обґрунтувати позицію;
- конструктивно керувати емоціями;
- оцінювати ризики;
- приймати рішення;
- розв'язувати проблеми.

У новому Державному стандарті визначено компетентнісний потенціал для кожної освітньої галузі. До прикладу, розвивати іншомовну компетентність можна не лише через іншомовну освітню галузь, а й через математичну, природничу та інші.

У рамках однієї галузі викладання одного чи декілька предметів можливо здійснювати іноземною мовою (англійською, французькою або німецькою).

Щоб уникнути різкої зміни умов навчання, важливо забезпечити дитині спокійну, лагідну обстановку, чіткий режим, тобто зробити так, щоб п'ятикласник постійно відчував підтримку і допомогу з боку вчителів та батьків.

Тому, навчання в середній школі, як і в початковій, має проходити за такими принципами:

- ✓ принцип діяльнісної технології, тобто учень отримує не готові знання, а добуває їх сам у процесі власної діяльності.
- ✓ принцип системності – цілісність структуризації, ієрархічність, взаємопов'язаність, логічність у викладанні матеріалу;
- ✓ принцип психологічного комфорту;
- ✓ принцип варіативності – формування у учнів здібності до вибору варіантів рішення проблем і знаходження оптимального варіанту;
- ✓ принцип творчості – придбання досвіду творчої роботи;
- ✓ принцип «мінімакса» - школа пропонує учням зміст освіти на максимальному (творчому) рівні, а забезпечує на рівні Держстандарту (мінімальний).

Вчитель, як один із учасників освітнього процесу, має розвивати і володіти рефлексією, як найважливішою професійною компетенцією, тому що це є найкоротший і найпродуктивніший шлях подолання труднощів.

Що робити, коли з'явилися утруднення в освітньому середовищі – на уроці, при плануванні, під час позаурочної роботи, у спілкуванні з колегами або учнями? Наступні «підказки» коротко представлені методом ДАР.

1. Постійно здійснювати рефлексію, виявляти свідоме ставлення до власної діяльності.
2. Проаналізувати як була виконана певна професійна дію, де в якому місці виникло утруднення. Тобто, провести **Дослідження (Д)**
3. Зрозуміти причину виникнення утруднення шляхом **Аналізу (А)**.
4. Поставити перед собою мету, яка спрямована на ліквідацію (усунення) проблеми/ускладнення, розробити проєкт та знайти відповідний спосіб його **Реалізації (Р)**.

Невеличкі «підказки», які розробляє вчитель для покращення сприйняття, засвоєння та запам'ятовування матеріалу можуть використовуватися на протязі всього освітнього процесу. На наш погляд, вони дають можливість і вчителю подумати над процесом учіння. Це найпростіші поради, але все це далі вам допоможе уникнути ускладнень:

- ✓ Ви вже навчилися застосовувати свої почуття для поліпшення спостереження. Так само і при освоєнні іноземної мови – уважно слухайте слова і думайте про їх розуміння, приділяйте увагу тому, які емоції вони викликають і яким чином це відноситься до вас.
- ✓ Від виду і способу обробки інформації, що запам'ятовується нами, залежить ступінь утримування її в нашій пам'яті. Вчителі мають виявляти достатній рівень загально та спеціально предметних компетентностей.
- ✓ Навчити мистецтву мислити – це означає навчити і мистецтву використовувати свою пам'ять шляхом операцій з думками, ми можемо знайти там базові знання, на них можна спиратися, вивчаючи щось нове.
- ✓ Найбільшу роль тут відіграють емоції: дружні розмови, зв'язки з іноземцями, участь у міжнародних проєктах значно підвищують мотивацію учасників освітнього процесу.
- ✓ Збагатити свій запас слів - це навчитися грати в хитру гру, яка нагадує збирання складного пазлу, де потрібно скласти картину з хаотично розкиданих шматочків. Через деякий час, коли ви обміркуєте, ви зможете відкрити для себе шлях, при якому нове слово може вписуватися і гармонійно взаємодіяти в системі вже вивчених і розкладених у вашому мозку.
- ✓ Під час пасивного вивчення головну роль приділяють пізнанню. Це мимовільна робота пам'яті. А при активному знанні – це швидке згадування.

- ✓ Те, що вам дається важче іншого, повинне викликати у вас більше уваги. Шукайте асоціації зі словами рідної мови і іноземної мови.

Також, акцентовано увагу на тому, що автономія вчителя має бути забезпечена академічною свободою, включаючи свободу викладання, свободу від втручання в педагогічну, науково-педагогічну та наукову діяльність, вільним вибором форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі, розробленням та впровадженням авторських навчальних програм, освітніх методик і технологій, методів і засобів, насамперед методик компетентнісного навчання.

Результатами навчання в рамках мовно-літературної галузі враховується оволодіння такими ключовими компетентностями як **здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами**, що передбачає вміння:

- здійснювати комунікацію в усній та письмовій формі на основі знання функцій мови, ресурсів (лексики, граматики) і норм мови, особливостей основних стилів і жанрів мовлення, типів мовної взаємодії;
- здобувати і опрацьовувати інформацію з різних (друкованих та цифрових, зокрема аудіовізуальних) джерел, критично осмислювати її, використовувати в усній та письмовій комунікації для обстоювання власних поглядів, переконань, суспільних і національних цінностей;
- здобувати і опрацьовувати інформацію з різних (друкованих та цифрових, зокрема аудіовізуальних) джерел, критично осмислювати її, використовувати в усній та письмовій комунікації для обстоювання власних поглядів, переконань, суспільних і національних цінностей;
- використовувати відповідально мовні засоби для досягнення особистих і суспільних цілей у життєвих та навчальних ситуаціях, творчого самовираження, спираючись на особливості міжкультурної комунікації та досвід комунікації державною мовою;
- відповідно до ситуації ефективно виражати ідеї, почуття, пояснювати та обговорювати факти, явища, події, обґрунтовувати свої погляди та переконання в усній і письмовій формі у різних особистісних і соціальних контекстах (побутових, навчальних, громадських тощо), спираючись на мовний і мовленнєвий досвід, мовні норми у спілкуванні, соціокультурні реалії та особливості міжкультурної комунікації;

Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів мовно-літературної освітньої галузі (іншомовна освіта) передбачають: сприймання усної інформації та письмові тексти іноземною мовою в умовах безпосереднього та опосередкованого міжкультурного спілкування; взаємодію з іншими особами в усній і письмовій формі та в режимі реального часу засобами іноземної мови; надання інформації, висловлювання думки, почуття та ставлення

іноземною мовою (Державний стандарт, додаток 5, 6) та розподіляються на 3 групи:

- 1) загальні очікувані результати (ЗОРи) - це спільні для всіх рівнів (класів) результати навчання, через які реалізується компетентнісний потенціал галузі;
- 2) конкретні очікувані результати (КОРи) - визначають навчальний поступ за циклами – 5-6-й та 7-9-й класи);
- 3) орієнтири для оцінювання(ОЦ), на основі яких визначають рівень досягнення результатів навчання на завершення відповідного циклу.

Наприклад, якщо ЗОР визначено «Сприймає усну інформацію», в ньому є КОР «Реагує на почуте, уточнюючи важливі для розуміння деталі» для якого є перший ОЦ «Уважно слухає монологічні / діалогічні висловлювання, зважаючи на мету та умови спілкування, особливості текстів (зокрема, художніх текстів, медіатекстів)».

Одночасно з бальним оцінюванням, необхідно «критично зберегти цінність формульованого оцінювання» та при оцінюванні навчальних досягнень учнів оцінювати не предмети, а набуті «блоки» навчальних досягнень. Тобто, отриманні під час навчання КОРи надають можливість перспективи для подальшого удосконалення здібностей учня, а також можливість комунікації з батьками на предмет опрацювання та особливої уваги на вміннях дітей, які потребують удосконалення.